

Tárczy Edit Zsuzsanna¹: Irányelv a fogyasztók jogairól (a tisztességtelen kereskedelmi gyakorlatok vonatkozásában)

Debreceni Jogi Műhely, 2012. évi (IX. évfolyam) 2. szám (2012. április) 47-58.

Bevezetés

Az Európai Unió az elmúlt évek irányelveivel – pl. a tisztességtelen kereskedelmi gyakorlatokról szóló 2005/29/EK irányelvvel (továbbiakban: UCP irányelv), vagy a fogyasztói hitelmegállapodásokról szóló 2008/48/EK irányelvvel - új útra lépett, melyen már nem akarja a tagállamokra bízni a szabályozást. Így szakított a minimum klauzulák alkalmazásával és a teljes harmonizációra törekszik.

Erre a folyamatra tökéletes példa a fogyasztói jogokról szóló irányelv, ami 2011 végén jelent meg az EU hivatalos lapjában.

E cikk célja az új jogforrás bemutatása, de a rendelkezések közül kizárólag a tisztességtelen kereskedelmi gyakorlatokkal kapcsolatosak kerülnek ismertetésre.

1. Vélemények a Javaslatnál kapcsolatban, és a CFR

1.1. Célok és vélemények

2008 októberében látott napvilágot a Bizottság - a fogyasztók jogaira vonatkozó – irányelvjavaslat (továbbiakban: Javaslat). Ez a dokumentum annak a 2004-ben megkezdett felülvizsgálatnak az eredménye, melynek célja a meglévő szabályozási keret egyszerűsítése és kiegészítése volt, valamint „olyan valódi fogyasztói belső piac kialakítása, amely megfelelő egyensúlyt teremt a magas szintű fogyasztóvédelem és a vállalkozások versenyképessége között, a szubszidiaritási elv tiszteletben tartása mellett”.² Ennek érdekében került sor a fogyasztóvédelmi irányelvek átvizsgálására.

2005-ig a minimum harmonizáció jellemezte az irányelveket, vagyis a tagállamok az előírtaknál szigorúbb szabályokat is alkalmazhattak. Ez vezetett a fogyasztóvédelmi joganyag széttagoltságához, aminek egyenes következménye a fogyasztók bizalmatlansága és idegengedése a határon átnyúló ügyletek lebonyolításától.

Ezért a Javaslat az üzlethelyiségen kívül kötött szerződésekről szóló 85/577/EGK irányelvet, illetve a fogyasztókkal kötött szerződésekben alkalmazott tisztességtelen feltételekről szóló 93/13/EGK irányelvet, a távollévők között kötött szerződések esetén a fogyasztók védelméről szóló 97/7/EK irányelvet, valamint a fogyasztási cikkek adásvételének és a kapcsolódó jótállásnak egyes vonatkozásairól 1999/44/EK irányelvet egyetlen jogi aktusba foglalta. Továbbá szakított a minimum klauzulák alkalmazásával és – folytatva a UCP és a 2008/48/EK irányelvek által megkezdett utat - teljes harmonizációra törekedett. Ezen kívül, az eddigi ágazati megközelítés helyett horizontális megközelítéssel élt.³

A Bizottság 2007. február 8.-án fogadta el a fogyasztóvédelmi joganyag átvizsgálásáról szóló Zöld Könyvet és felszólította az érdekelteket véleményeik benyújtására. A válaszolók nagy része szorgalmazta az olyan teljes harmonizáción alapuló, horizontális aktus elfogadását, ami „a vállalkozások előtt álló és /vagy a fogyasztókat a határon túli vásárlásoktól elriasztó lényeges akadályokat célozza meg.”⁴

A Régiók Bizottsága – már konkrétan a Javaslatra reagálva - ugyan támogatta a belső piac egységesítését, valamint a fogyasztók és a vállalkozások közötti ügyletek belső piaca működőképességének javítását, de úgy vélte, a szóban forgó Javaslat nem alkalmas arra, hogy megerősítse a fogyasztók határon átnyúló kereskedelemben vetett bizalmát, illetve, hogy fokozza a versenyt.

Ez utóbbi két elem megvalósulását a teljes harmonizációtól várták a Javaslat alkotói, de a Régiók Bizottsága szerint a teljes harmonizáció erre alkalmatlan, illetve megfosztaná a tagállamokat a speciális fogyasztóvédelmi szabályozás lehetőségétől. Kifogásolta továbbá a horizontális megközelítést is, pontosabban úgy látta, hogy nem elég pusztán az említett négy irányelv egységbe forrasztása egy közös alaphoz.

Mindezek miatt a Régiók Bizottsága egy differenciált és integrált megközelítést támogatott. Előbbi szellemében meghagyná a tagállamok szabályozási mozgásterét, mindazonáltal, a technikai jellegű szabályozásoknál elfogadhatónak tartja a teljes körű harmonizációt. A Bizottság szerint - az integráció szellemében - olyan meghatározásokat és szabályozásokat kellene alkalmazni, melyek „az irányelvjavaslatban foglalt részterületeken túl az egyéb fogyasztóvédelmi joganyag javítására is alkalmasak.”⁵

Az Európai Parlament is kritikus volt a Javaslatl szemben. Álláspontja szerint az eltávolítja az Unió fogyasztóvédelmi kötelmi jogát az általános kötelmi jogtól és ezzel egy európai fogyasztóvédelmi kódex felé haladó folyamatot indít el. Ez a kódex nélkülözné a nemzeti jelleget, és élesen megkülönböztetné a vállalkozások és a fogyasztók, valamint a vállalkozások közötti szerződéseket. A Parlament nem kifogásolta egy ilyen joganyag létrejöttét, de felhívta a Bizottságot, hogy adjon egyértelmű tájékoztatást a terveit illetően. A Parlament kijelentette továbbá, hogy a 114. cikk – a korábbi 95. cikk – alapján egy ilyen jogi aktus kibocsátásának nem lehet pusztán az az egyetlen indoka, hogy a nemzeti jogszabályok különböznek egymástól.

Akárcsak a Régiók Bizottsága, a Parlament sem támogatta a teljes harmonizációt, ugyanazon ok miatt: megfosztaná a tagállamokat mérlegelési jogkörüktől a szabályozás terén.⁶ Az irányelv pedig gyakorlatilag rendeletként működne, sértve a szubszidiaritás elvét.⁷ Összességében a Parlament – és a Régiók Bizottsága is - attól tartott, hogy a fogyasztóvédelmi kötelmi jog szabályait - a kötelmi jogét, melynek legtöbb viszonya a felek szabad akaratára alakul - egységesen és kötelező jelleggel szabályozná egy irányelv.

A Parlament kétségét fejezte ki a megalkotandó irányelv gyakorlati hatásaival kapcsolatban is, mivel a Javaslat hatálya, és a nemzeti szabályok alkalmazásának lehetőségei – átfedések esetén - nem egyértelműek. A Parlament véleménye szerint emiatt még növekedhet is a nemzeti szabályok széttöredezettsége, továbbá az Európai Bíróság eseteinek száma is növekedne az értelmezési problémák miatt.⁸

A Bizottság nem osztotta a Parlament - szubszidiaritási elvvel kapcsolatos - aggodalmát. Véleménye szerint a Javaslat megfelel nemcsak ennek az elvnek, hanem az arányosság elvének is. Előbbi azért alkalmazandó, mert - bár a Javaslatot illetően az Unió nem rendelkezik kizárólagos hatáskörrel - de a tagállamok nem tudják megoldani a széttagoltság problémáját. Azt csak egy Uniós összehangolt fellépés tudná megszüntetni, több okból kifolyólag. Egyrészt, mivel a Javaslat teljes harmonizáción alapul, így hatása kedvező lenne a kiskereskedelmi piacra. Másrészt, a Javaslat alapján megszülető irányelv egységes szabályrendszert alkotna, így biztosítva egységesen magas szintű fogyasztóvédelmet.^{9 10}

Ezzel Malcolm Harbour¹¹ is egyetértett, véleménye szerint az irányelv majd egyszerűsíti a tagállamok különböző szabályait, csökkenti a fogyasztók útjában álló akadályok számát és növeli a fogyasztók választási lehetőségeit. Andreas Schwab¹² ugyanakkor hozzá tette, hogy a Javaslat csak a fogyasztó és a kereskedő közötti legfontosabb szerződési aspektusok harmonizációját akarja megvalósítani, vagyis egyéb szerződési aspektusok szabályozása még várat magára.¹³

1.2. A CFR

Eredetileg – 2003-ban - a Bizottság egy, a szerződési jogra vonatkozó Közös Referenciakeretet (Common Frame of Reference, továbbiakban: CFR) kívánt alkotni, mikor közzétette cselekvési tervét, mely egy koherensebb európai szerződési jog megalkotását tűzte ki célul.

2005-ben a Bizottság háttérbe szorította ezt a tervet. Ezt a mellőzést az okozta, hogy politikai szemléletváltás következett be, miután a francia és a holland népszavazás elutasította az Alkotmányos Szerződést.¹⁴ Ráadásul mindig is komoly ellenállás mutatkozott a jogközelítéssel szemben a szerződési jog (és a fogyasztóvédelmi szerződési jog) területén. A harmonizáció ellenzői a következőkre hivatkoznak:

- az országok polgári jogai között azonosítható, meghatározó különbségek lehetetlenné teszik a jogközelítést,
- a harmonizáció nem tekinthető a belső piac és a kereskedelem működési/fejlesztési feltételének, hiszen a kereskedelem harmonizáció nélkül is zajlik,
- vannak olyan szupranacionális jogi eszközök, melyek hatékonyak bizonyulnak a kereskedelem szabályozása során.¹⁵

A 2007 februárjában elfogadott, a fogyasztóvédelmi joganyag átvizsgálásáról szóló (korábban már említett) Zöld Könyv¹⁶ már nem is célzott a CFR-re és úgy tűnt, hogy helyette inkább egy Európai Fogyasztói, illetve egy Fogyasztói Jogokról szóló Európai Kódex kialakítása felé haladó útra lépett az Unió. Az egyik – ezen az úton megtett – lépés az Javaslat megalkotása volt.¹⁷

A Javaslat és a CFR között több különbség is azonosítható. Először is, előbbi a fogyasztói szerződésekre vonatkozott, míg utóbbi szélesebb hatállyal bírna, hiszen a CFR - a tervek szerint - mind a B2C, mind a B2B szerződésekkel foglalkozott volna. Továbbá, a CFR tervezői az integráció útját választották, míg az irányelv – a Javaslat alapján – hozzá fog járulni a B2C és a B2B szerződések szétválasztásához. Harmadszor – az irányelvhez képest - a CFR tervezői magasabb szinten kívánják védeni a fogyasztókat.¹⁸

2010 júliusában a Bizottság ismét kibocsátott egy Zöld Könyvet,¹⁹ mely az európai szerződési jog felé történő előrehaladás szakpolitikai választási lehetőségeiről szól. A Bizottság a teljes harmonizációt tekintette a Javaslat gyenge pontjának, egyrészt azért, mert teljes mértékben nem lehet megvalósítani az összhangot, másrészt, mert – ha mégis sikerülne megvalósítani – akkor is – a harmonizált rendelkezések alkalmazásakor - tekintettel kellene lenni az általános szerződési jog nemzeti rendelkezéseire. A Bizottság felvázolta a CFR hátterét, kifejtve, hogy a CFR fogja tartalmazni a jogalkotáskor vagy jogszabály-módosításkor az Unió jogalkotó által alkalmazandó közös elveket, terminológiát és mintaszabályokat (annak eldöntésére, hogy ez a tartalom létrehozható-e, a Bizottság áprilisban felállított egy szakértői bizottságot).

A CFR megalkotása érdekében a Bizottság három kérdésben indította meg a konzultációt, mely 2011. január 31.-ig tartott. A konzultáció során egyértelművé vált, hogy a Bizottság a szabadon választható európai szerződési jogi eszközt létrehozó rendeletet támogatta, mely – a tervek szerint – a huszonhét tagállam mellett működne, huszonnyolcadik rendszerként. A válaszadók többsége is ezzel a lehetőséggel foglalkozott.²⁰

Többen a válaszadók közül ugyanakkor támogatták a következő kettő közül az egyiket:

- a szakértői csoport eredményeinek közzététele,
- hivatalos eszköztár a jogalkotó számára, amikor:
 - vagy: a Bizottság fogad el egy európai szerződési jogról szóló aktust, melyet referenciaeszközként kellene alkalmaznia, és melyet – eszköztárként – a Bizottság használna új jogszabályok megfogalmazásakor/meglévők felülvizsgálatakor,

- vagy: a Bizottság, a Parlament és a Tanács intézményközi megállapodást kötne az európai szerződési jogra vonatkozó eszköztárról, hogy annak rendelkezésire hivatkozzanak új jogszabályok megfogalmazásakor/meglévők felülvizsgálatakor.²¹
2011. április 12.-én az Európai Parlament – egy jelentésen keresztül – egyetértését fejezte ki a szabadon választható európai szerződési jogi eszközt létrehozó rendelet megalkotása kapcsán. Ezt június 8.-án szavazatával is megerősítette.²²

2. A Javaslat és a Tervezet

2.1. A Javaslat főbb elemei – a UCP tükrében

A szóban forgó irányelv megalkotására vonatkozó Javaslat szerkezete a következő:

- az első fejezet definíciókat tartalmaz és megállapítja a teljes harmonizáció elvét,
- a második fejezet azokat a lényeges információkat tartalmazza, amelyeket a kereskedő köteles közölni valamennyi fogyasztói szerződés megkötése előtt, valamint tartalmazza a fogyasztók nevében szerződést kötő közvetítők tájékoztatásra vonatkozó kötelezettségeit,
- a harmadik fejezet - amely csak a távollevők között és az üzlethelyiségen kívül kötött szerződésekre vonatkozik - konkrét tájékoztatási kötelezettségeket ír elő, valamint az elálláshoz való jogot is szabályozza,
- a negyedik fejezet az 1999/44/EK irányelv rendelkezéseit teszi egyértelművé,
- az ötödik fejezet olyan tisztességtelen szerződési feltételekre vonatkozik, melyeket egyedileg nem tárgyaltak meg,
- a hatodik fejezet az általános rendelkezésekről szól,
- a hetedik a záró rendelkezésekről.

A Javaslat a hatály és az alapvető fogalmak (fogyasztó,²³ kereskedő, termék, szakmai gondosság) szempontjából valóban illeszkedik a UCP irányelv rendelkezéséhez. A hatály a UCP irányelvet idézi, mivel az irányelv rendelkezéseit a kereskedő és a fogyasztó között megkötött adásvételi és szolgáltatási szerződésekre kell alkalmazni (természetesen a két alany és nem a felsorolt szerződések miatt idézi a UCP irányelvet). Sőt, a Javaslat rögzíti a teljes harmonizáció követelményét is egy külön cikkben.²⁴ A fogalmak - az angol nyelvű változat alapján - azonosak a UCP irányelvben szereplőkkel.

A Javaslat – az egységes szabályrendszerrel kapcsolatos, már (lábjegyzetben) említett megállapításán kívül – három esetben említi a UCP irányelvet. Az első esetben csak általánosságban szól róla, rögzítve – és egyúttal utalva a következő két esetre – hogy a Javaslat biztosítani kívánja a UCP irányelv, a 85/577/EGK irányelv, a 97/7/EK irányelv és a 1999/44/EK irányelv közötti összhangot – a tájékoztatásra nézve – és szabályozni kívánja a tájékoztatási kötelezettség megszegésének jogkövetkezményeit.²⁵

Másodszor akkor utal a Javaslat a UCP irányelvre, mikor – az előzőnél gyakorlatiasabb szemszögből - leszögezi, hogy az érdekelt feleknek jogorvoslati lehetőséget kell biztosítani annak érdekében, hogy az adott tisztességtelen kereskedelmi gyakorlattal szemben eljárást kezdeményezhessenek.²⁶

Harmadszor akkor említi a gyakorlatokat a Javaslat, mikor ugyanezt fogalmazza meg, csak most már kifejezetten a UCP irányelv által is tiltott – de következmények szempontjából nem szabályozott – nem kért értékesítés²⁷ esetére nézve kíván - nem eljárási, hanem – szerződéses jogorvoslatot biztosítani, mely mentesítené a fogyasztót minden ellenszolgáltatás alól.²⁸

Mindkét utóbbi eset tételesen meg is jelenik cikk formájában. Előbbi kapcsán a Javaslat – a UCP irányelv szellemének megfelelően – a tagállamokra bízta a rendelkezések betartását garantáló, megfelelő és hatékony eszközökről való gondoskodást. A UCP irányelv azt hangsúlyozza, hogy az eszközök között szerepeljenek azok a rendelkezések, mely lehetővé

teszik az érdekelteknek, hogy bírósághoz forduljanak, és/vagy közigazgatási hatóság előtt eljárást indítsanak.²⁹ A Javaslat továbbá azt is meghatározza, hogy kik fordulhatnak a bírósághoz, vagy közigazgatási hatósághoz: közttestületek vagy képviselőik; fogyasztói szervezetek, amelyeknek jogos érdekük fűződik a fogyasztók védelméhez; valamint jogos érdekből eljáró szakmai szervezetek.³⁰

Külön cikkben található - nem kért értékesítés esetén - a fogyasztó mentesülése minden ellenszolgáltatási kötelezettség alól. A Javaslat leszögezi, hogy a kéretlen szállítást követően a fogyasztói válasz hiánya nem jelent beleegyezést.³¹

Hasonlóan a UCP irányelvhez, a Javaslat is a tagállamokra bízta a szankciók kérdésének szabályozását és előírja – a UCP irányelvhez hasonlóan – hogy azok legyenek hatékonyak, arányosak és visszatartó erejűek.³² A végrehajtás szabályainak ilyen általános megfogalmazása ugyan illik a UCP irányelv hasonlóan általánosan megfogalmazott szabályaihoz, de véleményem szerint semmivel sem segíti a UCP irányelv kapcsán azonosítható azon probléma megoldását, miszerint az iránymutatások hiánya miatt a tagállami gyakorlatok eltérnek egymástól, és államonként eltérő döntések születhetnek ugyanazon tényállás megítélése során. Igaz, a fogyasztói jogokról szóló irányelv tárgya – tekintettel a felek szabad akaratának elsőbbségére e téren – kényesebb terület, mint a tisztességtelen kereskedelmi gyakorlatoké.

Érdeemes még szólni a Javaslat II. mellékletéről, mely a minden körülmény között tisztességtelennek minősülő szerződési feltételeket sorolja fel, idézve ezzel a UCP irányelv I. mellékletét, mely a minden körülmény között tisztességtelennek minősülő kereskedelmi gyakorlatokat nevesíti. A Javaslat melléklete meglepően kevés tételt tartalmaz. Csak öt olyan feltételt sorol fel, melyek mindig tisztességtelennek minősülnek. Míg a UCP irányelv csak feketelistát tartalmaz, addig a Javaslat szürkelistát is, ami olyan feltételeket sorol fel, melyek vélelmezten tisztességtelenek. Ez azt jelenti, hogy a kereskedő kötelessége bizonyítani, hogy a szerződési feltételek tisztességesek.³³

2.2. Változások a Javaslatához képest – a UCP tükrében³⁴

2010 elején a Bizottság – pontosabban az e területért felelős Viviane Reding - elvetette a teljes harmonizáció elvét. Helyette az „irányított/célzott” harmonizáció elvét kívánták alkalmazni, ami azt jelenti, hogy a harmonizáció mértéke – minden esetben – a fogyasztók javától függ.³⁵

Andreas Schwab 2010 áprilisában ismertette a Javaslat módosításáról szóló jelentésének (továbbiakban: Jelentés)³⁶ első felét. Kifejtette, hogy a fogyasztói jogok teljes harmonizációja minden területen és minden típusú szerződésre alkalmazva jelenleg lehetetlen, így csak bizonyos területekre nézve kívánta alkalmazni a teljes harmonizációt, míg a többiekénél meg akarta hagyni a minimum harmonizációt.³⁷

2011. június 23.-án az Európai Parlament elfogadta a megalkotandó irányelv végső változatát.³⁸ Eredetileg a Miniszterek Tanácsa szeptemberben hagyta volna jóvá a szöveget,³⁹ erre végül október 10.-én került sor⁴⁰ (az így elfogadott szöveg a továbbiakban Tervezetként szerepel).

A harmonizációra nézve a Tervezet a következőket tartalmazza: „A tagállamok nem tarthatnak fenn, vagy vezethetnek be a nemzeti jogaikba az ebben az irányelvben megállapított rendelkezésektől eltérő rendelkezéseket, azaz eltérő szintű fogyasztóvédelmet biztosító szigorúbb vagy kevésbé szigorú előírásokat, hacsak az Irányelv másként nem rendeli.”⁴¹ Egészen a „hacsak” kitételig a cikk megegyezik a Javaslat teljes harmonizációról szóló cikkével.⁴² Ez a kitétel azokra a későbbi rendelkezésekre utal, mikor a Tervezet bizonyos kérdésekben „engedményeket” nyújt a tagállamoknak a szabályozás tekintetében.⁴³ Ez a kitétel tehát feloldotta a maximum harmonizáció szigorát, bár úgy tűnik, hogy – az

irányított/célzott harmonizáció kapcsán megfogalmazott – a „fogyasztók java” mint mérce kapcsán az Unió határozza meg majd az idetartozó kérdéseket, és nem a tagállamok döntenek majd el, hogy miben térhetnek el a Tervezettől. Összességében tehát a fogyasztói jogokról szóló irányelvvel az Unió ugyan kissé eltávolodott a maximum harmonizációtól, de nem tért vissza a minimum harmonizációhoz, mely tény szerintem mindenképpen pozitív.

A Tervezet hatálya – még mindig az alanyok miatt – a UCP irányelvet idézi továbbra is. Azzal a különbséggel, hogy míg a Javaslat angol változatában „the trader” („a kereskedő”) és „the consumer” („a fogyasztó”) szerepelt, addig a Tervezetben „a trader” („egy kereskedő”) és „a consumer” („egy fogyasztó”) találhatóak helyettük, és az általuk megkötött adásvételi és szolgáltatási szerződések helyett csak „szerződések” szerepelnek. Ezek a változtatások egy tágabban megfogalmazott hatályt és így - az irányelv számára - egy nagyobb tárgykört biztosítanak.⁴⁴ A fogalmak közül a fogyasztóé és a kereskedőé azonos a Javaslatban lévőkkel, bár ez utóbbit a Tervezet kiegészítette azzal, hogy jogi személy esetében közömbös, hogy magán- vagy köztulajdonban van-e.⁴⁵ A termék és a szakmai gondosság fogalmai nem szerepelnek a Tervezetben.⁴⁶

A nem kért értékesítés kapcsán szerepel a fogyasztót – az ellenszolgáltatások alól – mentesítő szerződéses jogorvoslat biztosítására vonatkozó szándék.⁴⁷

A rendelkezések betartását garantáló eszközökkel és az eljárást indító felekkel kapcsolatos szabályok ugyanazok, de a nem kért értékesítés esetén – mivel a Tervezetben már nem szerepel a termék fogalma – nem „adott termék” kéréstlen szállítása szerepel, hanem a Tervezet tételesen felsorolja a szállítás tárgyait - javak, víz, gáz, villamos energia, területi fűtés, vagy digitális tartalom – és a szállítás mellé beillesztette a „szolgáltatás kéréstlen nyújtását” is. A szankciókkal kapcsolatos előírás és a bírósághoz, vagy közigazgatási hatósághoz fordulásra jogosultak köre nem változott.⁴⁸

A Javaslatban található feketelista és szürkelista nem szerepelnek a Tervezetben.⁴⁹ Álláspontom szerint a két lista eltávolítása negatív lépés volt, a következők miatt:

- a feketelista megkönnyítette volna a jogalkalmazók munkáját, ráadásul nem tartalmazott sok elemet, tehát nem érthette az a kritika, mint ami a UCP irányelv listáját, miszerint nem indokolható valamennyi gyakorlat feketelistába helyezése (a UCP irányelv listáját általában példálózó jellegűnek tartják, a legfőbb kritika vele kapcsolatban az, hogy nem a gyakorlatban leginkább előforduló tisztességtelen kereskedelmi gyakorlatokat tartalmazza),

- a szürkelista viszont a kereskedőknek nyújtott volna lehetőséget arra, hogy bizonyítsák, jogszerűen jártak el.

Az Unió Hivatalos Lapjában megjelent irányelv szövegében a Tervezet kapcsán bemutatott rendelkezések ugyanilyen formában és tartalommal szerepelnek, mint ebben a pontban.⁵⁰

Összefoglalás

A fogyasztók jogairól szóló irányelv egy újabb lépés lett volna azon az úton, melyre az Unió a UCP irányelvvel lépett. A vonatkozó Javaslat még ezt a szándékot tükrözte, mivel teljes harmonizációra törekedett és horizontális megközelítést alkalmazott. Ugyanakkor többen – pl. a Régiók Bizottsága és az Európai Parlament - nem támogatták a maximum harmonizációt és inkább teret biztosítottak volna a tagállamok szabályozásának.

E cikknek nem a Javaslat és a Tervezet részletes elemzése a célja, így csupán a tisztességtelen kereskedelmi gyakorlatokhoz kapcsolódó szabályok – és azok változásainak – bemutatására került sor. Ugyanakkor az egyértelmű, hogy az irányelvvel az Unió egy valamivel – a tisztességtelen kereskedelmi gyakorlatokhoz képest – kényesebb területet kíván teljes körűen szabályozni, hiszen a szerződések mégiscsak a felek akaratát tükrözik. Az

eddigiek alapján nem meglepő, hogy a Tervezet már enyhített a maximum harmonizáció szigorán.

Ami a UCP irányelvvel való kapcsolatot illeti, a jogorvoslatokhoz és a végrehajtáshoz kapcsolódó rendelkezéseket találunk mind a Javaslatban, mind a Tervezetben. A nem kért értékesítés miatti jogorvoslat segítséget nyújthat a fogyasztók – és a jogalkalmazók - számára. A UCP irányelv létrehozásakor még úgy tűnt, hogy az Unió nem fogja megalkotni az európai szerződési jogra vonatkozó „eszköztárát”, végül azonban a Bizottság elindított egy konzultációt, melynek alapján valószínűleg rendelet születik majd. Kérdés, hogy ez jó megoldás lesz-e, pontosabban, hogy a tagállamok hogyan fogadják majd egy ilyen jogforrás megalkotását, hiszen a rendelet implementálás nélkül válik a jogrendszerek részévé, míg egy irányelvet – még akkor is, ha maximum harmonizációs – át kell ültetni, mely folyamat során általában a tagállamok változtatnak a rendelkezéseken.

Jelenleg tehát a fogyasztói jogokról szóló irányelv már megszületett, a CFR pedig a tervezés fázisába érkezett. Az Unió intézményeire vár a feladat, hogy megteremtsék közöttük az összhangot, és elfogadtassák majd ezeket a tagállamokkal.

Megítélésem szerint a tisztességtelen kereskedelmi gyakorlatokat illetően – ha a közvetlen kapcsolatot nézzük – az irányelv hasznos lesz, főleg a nem kért értékesítés esetén. Közvetetten pedig: mivel a UCP irányelv megtévesztésekről szóló rendelkezéseinek központi eleme az információszolgáltatás, így az irányelv a tájékoztatási kötelezettség nagy fokú részletezésével támpontot nyújt majd a gyakorlatok tisztességtelen/tisztességes jellegének megítéléséhez.

Directive on consumer rights (concerning the unfair commercial practices) - Summary

In the past years the European Union has been walking – with its directives, like the 2005/29/EC Directive on consumer rights and the 2008/48/EC Directive on credit agreements for consumers - on a new way, on which it doesn't let the Member States to regulate (widely). So, minimum clauses are no longer used and the aim is the total harmonization.

The perfect example for this procedure is the Directive on consumer rights, which was published in the end of 2011 in the Official Journal of the European Union.

The aim of this paper is to introduce the new directive, but from the rules there will be only the demonstration of the rules which are in connection with the unfair commercial practices.

Irodalomjegyzék

Jogforrások:

Az Európai Unióról szóló szerződés és az Európai Unió működéséről szóló szerződés egységes szerkezetbe foglalt változata

A belső piacon az üzleti vállalkozások fogyasztókkal szemben folytatott tisztességtelen kereskedelmi gyakorlatairól, valamint a 84/450/EGK tanácsi irányelv, a 97/7/EK, a 98/27/EK és a 2002/65/EK európai parlamenti és tanácsi irányelvek, valamint a 2006/2004/EK európai parlamenti és tanácsi rendelet módosításáról szóló, 2005. május 11-i 2005/29/EK európai parlamenti és tanácsi irányelv

Directive 2011/83/EU of the European Parliament and of the Council of 25 October 2011 on consumer rights, amending Council Directive 93/13/EEC and Directive 1999/44/EC of the European Parliament and of the Council and repealing Council Directive 85/577/EEC and Directive 97/7/EC of the European Parliament and of the Council

HL L 304/64 2011.11.22.

<http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2011:304:0064:0088:EN:PDF>
[2011.12.25.]

Szakkikkek, Internetes szakkikkek:

Dubravka Akšamović - Márton Mária: Fogyasztóvédelmi jog az Európai Unióban de lege lata, de lege ferenda. In: Drinóczi Tímea (szerk.): *Határon átnyúló és uniós jogi témák: Magyarország – Horvátország*. Pécs-Eszék, 2011, Pécsi Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Kara, 9-36. p.

Consumer Rights Directive: Step forward for cross-border shoppers but further safeguards needed. Malcolm Harbour MEP and Andreas Schwab MEP

<http://www.eppgroup.eu/press/showpr.asp?PRControlDocTypeID=1&PRControlID=7854&PRContentID=13680&PRContentLG=en> [2010.03.16.]

Prof. Martijn Hesselink: The consumer rights directive and the CFR: Two worlds apart?
PE 410.674

<http://www.europarl.europa.eu/document/activities/cont/200903/20090310ATT51394/20090310ATT51394EN.pdf> [2010.03.16.]

Consumer Rights: Better protection for consumers. Andreas Schwab MEP

<http://www.eppgroup.eu/press/showpr.asp?PRControlDocTypeID=1&PRControlID=9428&PRContentID=16178&PRContentLG=en> [2010.09.04.]

Internetes források:

Zöld Könyv a fogyasztóvédelmi joganyag átvilágításáról COM (2006) 744 végleges

<http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2006:0744:FIN:HU:PDF>
[2011.07.05.]

Javaslat: Az Európai Parlament és a Tanács irányelve a fogyasztók jogairól COM (2008) 614 végleges

http://ec.europa.eu/consumers/rights/docs/COMM_PDF_COM_2008_0614_F_HU_PROPOSITION_DE_DIRECTIVE.pdf [2009.11.23]

Proposal for a Directive of the European Parliament and of the Council on consumer rights
COM (2008) 614 final

http://ec.europa.eu/consumers/rights/docs/COMM_PDF_COM_2008_0614_F_EN_PROPOSITION_DE_DIRECTIVE.pdf [2011.06.07.]

Draft Report on the proposal for a directive of the European Parliament and of the Council on consumer rights (rapporteur: Andreas Schwab)

(COM(2008)0614 – C7-0349/2008 – 2008/0196(COD))

<http://www.europarl.europa.eu/document/activities/cont/201006/20100628ATT77148/20100628ATT77148EN.pdf> [2011.07.20.]

A Régiók Bizottsága véleménye (előadó: Wolfgang G. Gibowski)

HL C 200/76 2009.8.25. (2009/C 200/14)

<http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:C:2009:200:0076:0078:HU:PDF>

[2010.01.26.]

Európai Parlament, Jogi Bizottság: Munkadokumentum a fogyasztók jogairól (előadó: Diana Wallis)

http://www.europarl.europa.eu/meetdocs/2009_2014/documents/juri/dv/juri_dt%282009%29423804_/juri_dt%282009%29423804_hu.pdf [2010.01.26.]

Consumer Rights Directive PE 467.614

<http://www.europarl.europa.eu/document/activities/cont/201106/20110624ATT22578/20110624ATT22578EN.pdf> [2011.07.13.]

A Bizottság Zöld Könyve a fogyasztók és a vállalkozások javára szolgáló európai szerződési jog felé történő előrehaladás szakpolitikai választási lehetőségeiről COM (2010) 348 végleges

<http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2010:0348:FIN:hu:PDF>
[2011.06.28.]

Consumer rights: „full harmonisation no longer an option”

http://www.europarl.europa.eu/pdfs/news/expert/infopress/20100317IPR70798/20100317IPR70798_en.pdf [2010.08.18.]

Europe 2020: EU contract law

<http://www.russell-cooke.co.uk/clientUpload/document/file/Europe%202020%20-%20EU%20contract%20Law%20-%20June%202011.pdf> [2011.07.22.]

New EU rules on consumer rights to enter into force

<http://europa.eu/rapid/pressReleasesAction.do?reference=MEMO/11/675&format=HTML&aged=0&language=EN&guiLanguage=en> [2011.10.11.]

Parliament adopts new directive to improve digital consumer rights

<http://kluwercopyrightblog.com/2011/07/01/parliament-adopts-new-directive-to-improve-digital-consumer-rights/> [2011.07.13.]

¹ Doktorjelölt, Miskolci Egyetem, Állam- és Jogtudományi Kar, Kereskedelmi Jogi Tanszék

² Javaslat: Az Európai Parlament és a Tanács irányelve a fogyasztók jogairól COM (2008) 614 végleges 2. p. (Indokolás 1.)

http://ec.europa.eu/consumers/rights/docs/COMM_PDF_COM_2008_0614_F_HU_PROPOSITION_DE_DIRECTIVE.pdf [2009.11.23]

³ Javaslat: Az Európai Parlament és a Tanács irányelve a fogyasztók jogairól 3. p. (Indokolás 1.)

⁴ Javaslat: Az Európai Parlament és a Tanács irányelve a fogyasztók jogairól 4. p. (Indokolás 2.)

⁵ A Régiók Bizottsága véleménye (előadó: Wolfgang G. Gibowski) 1., 4., 8., 12., 28., 29.

HL C 200/76 2009.8.25. (2009/C 200/14)

<http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:C:2009:200:0076:0078:HU:PDF>
[2010.01.26.]

⁶ Európai Parlament, Jogi Bizottság: Munkadokumentum a fogyasztók jogairól (előadó: Diana Wallis) 4-6. p.

http://www.europarl.europa.eu/meetdocs/2009_2014/documents/juri/dv/juri_dt%282009%29423804_/juri_dt%282009%29423804_hu.pdf [2010.01.26.]

⁷ A Javaslat ugyanis indoklásában rögzítette, hogy tiszteletben tartja a szubszidiaritás elvét.

„A szubszidiaritás elvének megfelelően azokon a területeken, amelyek nem tartoznak kizárólagos hatáskörébe, az Unió csak akkor és annyiban jár el, amikor és amennyiben a tervezett intézkedés céljait a tagállamok sem központi, sem regionális vagy helyi szinten nem tudják kielégítően megvalósítani, így azok a tervezett intézkedés terjedelme vagy hatása miatt az Unió szintjén jobban megvalósíthatók.”

Az Európai Unióról szóló szerződés és az Európai Unió működéséről szóló szerződés egységes szerkezetbe foglalt változata 5. cikk (3) bek.

⁸ Európai Parlament, Jogi Bizottság: Munkadokumentum a fogyasztók jogairól (előadó: Diana Wallis) 6 p.

⁹ A Bizottság itt utal a UCP irányelvre, mely esetében sikeresen alkalmazott, teljes harmonizáción alapuló megközelítésről beszél, mely új alapokra helyezi a fogyasztók szerződési jogait.

Javaslat: Az Európai Parlament és a Tanács irányelve a fogyasztók jogairól 8. p. (Indokolás 3.)

¹⁰ Az arányosság elvének való megfelelést először is az indokolja, hogy a javaslat csak a fogyasztói szerződések jogának alapvető elemeit szabályozza. Továbbá, a javaslat belföldi és határon átnyúló szerződésekre egyaránt vonatkozik. Előbbiek bevonása a javaslat hatálya alá arányban van a közösségi szabályok egyszerűsítésének céljával, mivel így elkerülhetővé válik a kettős szabályozás.

Javaslat: Az Európai Parlament és a Tanács irányelve a fogyasztók jogairól 8. p. (Indokolás 3.)

„Az arányosság elvének megfelelően az Unió intézkedése sem tartalmilag, sem formailag nem terjedhet túl azon, ami a Szerződések célkitűzéseinek eléréséhez szükséges.”

Az Európai Unióról szóló szerződés és az Európai Unió működéséről szóló szerződés egységes szerkezetbe foglalt változata 5. cikk (4) bek.

¹¹ Az Európai Néppárt-Európai Demokraták frakció koordinátora.

¹² A Javaslat rapporteur-e.

¹³ Consumer Rights Directive: Step forward for cross-border shoppers but further safeguards needed. Malcolm Harbour MEP and Andreas Schwab MEP

<http://www.eppgroup.eu/press/showpr.asp?PRControlDocTypeID=1&PRControlID=7854&PRContentID=13680&PRContentLG=en> [2010.03.16.]

¹⁴ Az első „Európai Vitafórumon a Kötelmi Jogról” a felszólaló biztos – Kyprianou - túl ambiciózusnak találták a CFR-t, a megalkotását viszont túl lassúnak.

Prof. Martijn Hesselink: The consumer rights directive and the CFR: Two worlds apart?

PE 410.674 2-4. p.

<http://www.europarl.europa.eu/document/activities/cont/200903/20090310ATT51394/20090310ATT51394EN.pdf> [2010.03.16.]

¹⁵ Dubravka Akšamović - Márton Mária: Fogyasztóvédelmi jog az Európai Unióban de lege lata, de lege ferenda. In: Drinóczi Tímea (szerk.): *Határon átnyúló és uniós jogi témák: Magyarország – Horvátország*. Pécs-Eszék, 2011, Pécsi Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Kara, 9-36. p., 15., 16. p.

¹⁶ Zöld Könyv a fogyasztóvédelmi joganyag átvilágításáról COM (2006) 744 végleges

<http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2006:0744:FIN:HU:PDF> [2011.07.05.]

¹⁷ Prof. Hesselink: i. m. 4., 5. p.

¹⁸ Így például – míg a Javaslat a tagállamokra bízta a szankciók szabályozásának kérdését – addig a CFR meghatároz jogorvoslati lehetőségeket a szerződést megelőző kötelezettségek megszegésének esetére.

Uo. 9., 10. p.

¹⁹ A Bizottság Zöld Könyve a fogyasztók és a vállalkozások javára szolgáló európai szerződési jog felé történő előrehaladás szakpolitikai választási lehetőségeiről COM (2010) 348 végleges

<http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2010:0348:FIN:hu:PDF> [2011.06.28.]

²⁰ Europe 2020: EU contract law

<http://www.russell-cooke.co.uk/clientUpload/document/file/Europe%202020%20-%20EU%20contract%20Law%20-%20June%202011.pdf> [2011.07.22.]

²¹ A Bizottság Zöld Könyve a fogyasztók és a vállalkozások javára szolgáló európai szerződési jog felé történő előrehaladás szakpolitikai választási lehetőségeiről 7., 8. p.

²² Europe 2020: EU contract law i. m.

²³ A fogyasztó fogalma a Javaslat magyar változatában nem pontos. Míg az angol verzió pontosan a UCP irányelvben megtalálható definíciót tartalmazza, addig a magyar eltér attól.

Előbbiben: „any natural person who, in contracts covered by this Directive, is acting for purposes which are outside his trade, business, craft or profession” = minden olyan természetes személy, aki az ezen irányelv hatálya alá tartozó szerződések keretében olyan célból jár el, amely kívül esik saját kereskedelmi, ipari, kézműipari vagy szakmai tevékenysége körén.

A magyar változatban azonban: „minden olyan természetes személy, aki az ezen irányelv hatálya alá tartozó szerződések keretében olyan célból jár el, amely kívül esik saját szakmája, üzleti tevékenysége vagy foglalkozása körén”

Amennyiben ez a fogalom marad, az irányelv implementálását követően a magyar fogyasztó fogalma hibás lesz, és ezzel sajnos követi majd a szintén hibás fogalmat tartalmazó, tisztességtelen kereskedelmi gyakorlatokkal foglalkozó magyar törvényt.

Proposal for a Directive of the European Parliament and of the Council on consumer rights

COM (2008) 614 final Chapter I Article 2 (1)

http://ec.europa.eu/consumers/rights/docs/COMM_PDF_COM_2008_0614_F_EN_PROPOSITION_DE_DIRECTIVE.pdf [2011.06.07.]

Javaslat: Az Európai Parlament és a Tanács irányelve a fogyasztók jogairól I. fejezet 2. cikk (1)

²⁴ Javaslat: Az Európai Parlament és a Tanács irányelve a fogyasztók jogairól I. fejezet 3. cikk 1., 4. cikk

²⁵ Javaslat: Az Európai Parlament és a Tanács irányelve a fogyasztók jogairól 3. p. (Indokolás 1.)

²⁶ Javaslat: Az Európai Parlament és a Tanács irányelve a fogyasztók jogairól 19. p.

(57) preambulumbekkezdés

²⁷ „Azonnali, vagy halasztott fizetés követelése a kereskedő által szállított termékekért, illetve azok visszaszállításának, vagy megőrzésének követelése, ha azokat a fogyasztó nem kérte; kivéve, ha a 97/7/EK irányelv 7. cikke (3) bekezdésének megfelelően szolgáltatott helyettesítő termékről van szó.”

2005/29/EK irányelv I. Melléklet 29.

²⁸ Javaslat: Az Európai Parlament és a Tanács irányelve a fogyasztók jogairól 20. p.

(61) preambulumbekkezdés

²⁹ 2005/29/EK irányelv 4. fejezet 11. cikk (1) bek.

³⁰ Javaslat: Az Európai Parlament és a Tanács irányelve a fogyasztók jogairól VI. fejezet 41. cikk

³¹ Javaslat: Az Európai Parlament és a Tanács irányelve a fogyasztók jogairól VI. fejezet 45. cikk

³² Javaslat: Az Európai Parlament és a Tanács irányelve a fogyasztók jogairól VI. fejezet 42. cikk 1.

2005/29/EK irányelv 4. fejezet 13. cikk

³³ Javaslat: Az Európai Parlament és a Tanács irányelve a fogyasztók jogairól V. fejezet 35. cikk, II., III. Melléklet

³⁴ Ebben a pontban csak a már korábban ismertetett, a tisztességtelen kereskedelmi gyakorlatokkal kapcsolatos rendelkezésekben bekövetkező változásokról lesz szó.

³⁵ Consumer rights: „full harmonisation no longer an option”

http://www.europarl.europa.eu/pdfs/news/expert/infopress/20100317IPR70798/20100317IPR70798_en.pdf [2010.08.18.]

³⁶ Draft Report on the proposal for a directive of the European Parliament and of the Council on consumer rights (rapporteur: Andreas Schwab)

(COM(2008)0614 – C7-0349/2008 – 2008/0196(COD))

<http://www.europarl.europa.eu/document/activities/cont/201006/20100628ATT77148/20100628ATT77148EN.pdf> [2011.07.20.]

³⁷ Dokumentumának első része a fogalmak átfogó rendszerét nyújtja, pl. a távollévők között kötött szerződés új fogalmát is itt találjuk. A jelentés második része egy rövid listát tartalmaz azokról az információkról, melyek ismertetése szükségesek bizonyos szerződéstípusok esetében. A Javaslat tizennégy naptári napban határozza meg azt az időszakot, mely alatt a fogyasztó elállhat ezektől a szerződésektől. Schwab javasolta ezen időszak kiterjesztését egy évre, abban az esetben, ha a kereskedő elmulasztotta informálni a fogyasztót elállási jogáról. Júniusban Schwab ismertette a jelentés második felét is.

Javaslat: Az Európai Parlament és a Tanács irányelve a fogyasztók jogairól III. fejezet 12. cikk 1.

Consumer Rights: Better protection for consumers. Andreas Schwab MEP

<http://www.eppgroup.eu/press/showpr.asp?PRControlDocTypeID=1&PRControlID=9428&PRContentID=16178&PRContentLG=en> [2010.09.04.]

³⁸ Consumer Rights Directive PE 467.614

<http://www.europarl.europa.eu/document/activities/cont/201106/20110624ATT22578/20110624ATT22578EN.pdf> [2011.07.13.]

³⁹ Parliament adopts new directive to improve digital consumer rights

<http://kluwercopyrightblog.com/2011/07/01/parliament-adopts-new-directive-to-improve-digital-consumer-rights/> [2011.07.13.]

⁴⁰ New EU rules on consumer rights to enter into force

<http://europa.eu/rapid/pressReleasesAction.do?reference=MEMO/11/675&format=HTML&aged=0&language=EN&guiLanguage=en> [2011.10.11.]

⁴¹ Consumer Rights Directive PE 467.614 Chapter I Article 4

⁴² A Jelentésben a cikk címe „irányított teljes harmonizáció”, míg a Tervezetben már „a harmonizáció szintje”. Továbbá a Jelentésből kivették a - Tervezetben ismét szereplő – „azaz eltérő szintű fogyasztóvédelmet biztosító szigorúbb vagy kevésbé szigorú előírásokat” részt. Egyébként a harmonizációs cikk azonos a Tervezetben szereplővel.

Draft Report on the proposal for a directive of the European Parliament and of the Council on consumer rights Chapter I Article 4

⁴³ Például, amikor a távollévők között kötött, illetve az üzlethelyiségen kívül kötött szerződések esetén a szerződés megkötése előtt kötelezően – a kereskedő által – szolgáltatott információk kapcsán kijelenti, hogy a

tagállamok fenntarthatnak, vagy bevezethetnek – nemzeti jogukba – a szerződéses információkra vonatkozó nyelvi feltételeket is, azért, hogy biztosítsák a fogyasztók számára az információk könnyű megértését.

Előfordul, hogy a Tervezet nem megengedő, hanem az eltérést ismét megtiltó jelleggel szabályoz. Például, mikor az üzlethelyiségen kívül kötött szerződések formai követelményeinek ismertetése után megtiltja a tagállamoknak, hogy azok megállapítsanak további formális, szerződés előtti információkra vonatkozó előírásokat, az irányelvben található, információkkal kapcsolatos kötelezettségek teljesítésére nézve.

Consumer Rights Directive PE 467.614 Chapter III Article 6 7., Article 7 5.

⁴⁴ Consumer Rights Directive PE 467.614 Chapter I Article 3 1.

Proposal for a Directive of the European Parliament and of the Council on consumer rights

Chapter I Article 3 1.

⁴⁵ Consumer Rights Directive PE 467.614 Chapter I Article 2 (2)

⁴⁶ Ezek már a Jelentésben sem szerepeltek. A kereskedő fogalmánál a tulajdonnal kapcsolatos rész még nem szerepelt, viszont a Jelentés készítője a „aki a kereskedő nevében vagy javára jár el” részt sem akarta szerepeltetni.

Draft Report on the proposal for a directive of the European Parliament and of the Council on consumer rights
Chapter I Article 2 (2), (12), (14)

⁴⁷ Consumer Rights Directive PE 467.614 (60) preambulum-bekezdés

⁴⁸ Consumer Rights Directive PE 467.614 Chapter V Article 23, Article 24 1., Article 27

⁴⁹ A Jelentésben ugyanakkor még szerepeltek, módosítva.

Draft Report on the proposal for a directive of the European Parliament and of the Council on consumer rights
Annex II, III

⁵⁰ Directive 2011/83/EU of the European Parliament and of the Council of 25 October 2011 on consumer rights, amending Council Directive 93/13/EEC and Directive 1999/44/EC of the European Parliament and of the Council and repealing Council Directive 85/577/EEC and Directive 97/7/EC of the European Parliament and of the Council

HL L 304/64 2011.11.22.

<http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2011:304:0064:0088:EN:PDF>
[2011.12.25.]